

requisitae ad valorem actus. (Bus. ap. S. Alph. n. 179) Attamen si praeditus legitima facultate collationi, electioni, etc. praemitteret (ut fieri solet) absolutionem ad cautelam, valeret collatio, electio, etc. nisi quis excommunicatus sit ob haeresim, quae sub generali absolutione non comprehenditur. (S. Alph. n. 180)

Eadem ratione excommunicatus fit inhabilis ad quaelibet rescripta, sive gratiae sive iustitiae, a R. P. obtinenda. (6ⁱ Decr. l. 1. t. 3. c. 1)

VI. Excommunicatio privat **communicatione forensi**, i. e. iis quae ad iudicium vel civile vel ecclesiasticum pertinent, qualia sunt munera iudicis, advocati, etc. Verum haec privatiō in foro civili jam nullum locum habet. In foro autem ecclesiastico eadem viget pro vitandis; pro toleratis vero eatenus tantum quatenus isti, sive ut procurator, sive ut testis, sive ut actor, tum ab adversariis, tum a iudice per exceptionem repellī possunt. (Aichner, l. c.)

VII. Excommunicatus vitandus privatur omni **jurisdictione ecclesiastica**, ita ut, in foro tam externo quam interno, acta jurisdictionis ab eo posita sint ipso jure nulla: excipe pro foro poenitentiali casus supra (n. 583) indicatos. Quae vero ab excommunicato tolerando aguntur, puta collatio beneficii, non sunt ipso jure nulla, sed invalida fiunt si contra ipsum excipiatur: sic enim bono communi consulitur, neque ipsis censuratis favor praestatur, juxta Bullam Martini V. (Reiff. l. c. n. 69 seqq.)

585. VIII. Excommunicatio certo privat **ecclesiastica sepultura** vitandos, nisi ante mortem fuerint absoluti vel saltem signa poenitentiae dederint: quo in casu, ritu ab Ecclesia praescripto (Rit. Rom. t. III. c. 4) absolvendi erunt, antequam in loco sacro vel benedicto sepeliantur. Quodsi vitandus impenitens in loco sacro sepultus fuisset, is pollutus esset (n. 242. VI) et cadaver, quatenus fieri posset, eruendum foret.

Excommunicatus toleratus, si occultus erat, certe in loco sacro sepeliri potest; si notorie ut talis cognitus erat, controvertitur. Plures AA., ut Suar. (de Cens. disp. 12. sect. 4. n. 5), existimant eum in loco sacro sepeliri posse, eo quod, sicut jam non prohibemur cum iis viventibus communicare, ita cum mortuis idem possumus. Alii (Bus. ap. S. Alph. n. 186; Reiff. in l. 3. Decr. t. 28. n. 85) posse negant, cum hic prorsus desit ratio licentiae a Martino V fidelibus concessae. Prior sententia sane probabilis et, ad vitanda scandala, hodie in praxi tenenda videtur, nisi aliae rationes ecclesiasticae sepulturae obstant.

IX. Excommunicatio, juxta rigorem Juris, privat quoque **communicatione civili**. (Decr. l. 5. t. 39. cc. 29 et 41) Vid. excommunicati cum

reliquis fidelibus nec contrahere, nec commercia aut negotia habere, nec cum eis cohabitare, convivere, familiariter conversari, officiose colloqui valent, nec fideles cum illis. Attamen, ex hodierna consuetudine, tolerati etiam sponte in civilibus cum reliquis agere possunt. (S. Poenit. 5 Jul. 1867) Quin et pro ipsis vitandis haec poena in desuetudinem abiisse videtur. (Lehm. II. n. 897; Ball. P. n. 411) Etenim rationes quas antiqui DD. (S. Alph. n. 200 seqq.) afferebant ut ostenderent in pluribus casibus licere hanc communicationem civilem, hodie tam late patent ut eae vix non pro quolibet adsint. Jamvero lex quae communiter jam servari nequit, censenda est vim suam amisisse, etsi ab aliquo in particulari servari possit. (Vol. I. n. 83)

X. Praeter effectus supra explicatos, qui dicuntur *immediati*, habet excommunicatio quosdam **effectus mediatos**, quorum praecipui sunt: 1° Irregularitas, quae inducitur violatione censurae. Cfr. n. 633. III. 2° Suspicio haeresis, quam incurrit qui per annum in excommunicatione *insorduerit* (Conc. Trid. Sess. 25. de ref. c. 3), seu pertinaciter perseveraverit. Etenim merito censetur contemnere auctoritatem Ecclesiae qui ejusdem poenam praecipuam non curat. Id probabilius restringendum est ad nominatim excommunicatos: effectus enim qui ad forum externum spectat, non videtur extendendus ad eos quos in eodem foro non constat esse excommunicatione ligatos. (D'Annib. I. n. 361. nota 18; Ball. P. n. 371)

§ 3. QUAE NAM EXCOMMUNICATIONES HODIE VIGEANT.

586. Excommunicationes l. s. hodie vigentes recensebimus juxta quattuor series in quas, pro majore vel minore absolvendi facultate, in Bulla *Apostolicae Sedis* dispescuntur. Censuris quae magis ad praxim faciant, addemus brevem explicationem: quam, quatenus fieri poterit, cum ipsius Bullae verbis conectemus. Singulis seriebus subjiciemus excommunicationes quae a Tridentino latae permanserunt (n. 579. II), vel recentioribus S. Sedis documentis invecatae sunt.

PRIMA SERIES.

Excommunicatio speciali modo Romano Pontifici reservata ligat :

I.

Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores ac generaliter quoslibet eorum defensores.

Apostatas : Apostasia est totalis defectio a fide, in actum externum prodiens. Cfr. Vol. I. n. 203. Igitur, ut quis apostata censeatur sensu presso et a transitu ad haeresim diverso, necesse est ut fidem christianam totam abneget ita ut jam inter catholicos computari nolit. Nec refert utrum ad sectam aliquam religiosam, puta Mahumetismum, transeat, an se ab omni religione alienum profiteatur, ut faciunt sic dicti *liberi cogitatores*. (Ball. P. n. 422) Apostatis tamen minime adnumerandi sunt quicumque in practica *indifferentia* de officiis christiani hominis vivunt. (Piat. Comm. in h. l.)

Haereticos. Haec vox designat eos tantum qui externe formalem haeresim admittunt : cujus condiciones explicatas habes Vol. I. n. 203. Nec refert utrum quis haeresim proferat solus an coram aliis (S. Alph. n. 305), utrum verbo, scripto, an facto, ut puta si abdita cordium scire vel futuras hominum liberas actiones, quae soli Deo patent, divinare conatus fuerit per tabulas rotantes, hypnotismum, etc. (D'Annib. Comm. in h. l.), modo haeresim facto implicitam adverterit.

Hinc patet non omnes qui in secta haeretica educati sunt, huic censurae subjacere : siquidem multi numquam formalem haeresim admiserunt. (Vol. I. n. 204. II) Nihilominus, cum in foro exteriori praesumantur censurae obnoxii, absolutio a censura conversis ab haeresi, saltem ad cautelam, danda est : quodsi *dubium* est num reapse censuram incurrerint, sacerdos formulae absolutionis inserat vocem *forsan*. (S. Inq. 29 Jul. 1859 ; Schneider, Man. Sac. n. 446) Absolutionem hanc haereticis dare potest episcopus potestate sua ordinaria : siquidem potestatem habet absolvendi personas, quarum delictum quocumque modo ad forum ejus judiciale deductum fuerit, sive invitae, sive sponte compareant, (Bened. XIV, de Syn. l. 9. c. 4. n. 3) Insuper, in locis praesertim mixtae religionis, ut Stat. Foed. Amer., solent episcopi a S. Sede habere et

passim communicare delegatam ab haeresi aut apostasia absolvendi facultatem. (Sabetti, Th. Mor. n. 977) (1) Cfr. n. 259.

Eisque credentes. Non conveniunt AA. quinam praecise hic designentur. Probabilius haec verba non sunt addita nisi ad omnem dubitationem tollendam de iis qui haeresim implicite tantum profitentur, dicendo, ex. gr. vera esse quae Lutherus docuit, licet in particulari nesciant quanam illa sint. (D'Annib. in h. l.) Alii (Palm. nota ad Ball. P. n. 422) censent his verbis designari eos qui haeresim tenent, quamvis catholici putentur, neque ulli sectae acatholicae adhaereant. Certum est eos omnes sub hac vel praecedente clausula contineri.

Eorumque receptores, fautores ac generaliter quoslibet illorum defensores. His verbis designantur ii qui secundario hac censura percelluntur, tamquam criminis haeresis vel apostasiae participes. Hi excommunicati sunt, si hujusmodi participatio formalis est seu tendit ad haereticos vel apostatas juvandos in suo crimine, minime vero si materialiter tantum eorumdem personis auxilium praestant. Sic veri *receptores* haereticorum sunt qui eos in domos suas recipiunt ut haeresis poenam effugiant ; *fautores* qui eis auxilium praestant sive positive, puta liberos in secta haeretica educando vel nomen suum tali sectae dando (2), sive negative, vid. omittendo quod non ex mera caritate, sed ex officio faciendum fuisset ad eorum progressus impediendos ; tandem *defensores* haereticorum sunt qui eorum doctrinas, vel personas, quatenus haereticae sunt, tuentur. Neque hic refert utrum ii quos ita adjuvant, sint vitandi an tolerati : nam censura fertur propter auxilium praestitum crimini, non autem propter communicationem cum excommunicato. (Suar. de Cens. disp. 21 sect 2. n. 9)

N. B. In quibusdam dioecesibus, ex. gr. in Mechliniensi, inter casus episcopo reservatos reponuntur haeresis et apostasia a fide. Aliunde prohibiti sunt Ordinarii (S. C. Ep. et Reg. 26 Nov. 1602) ne superflue sibi reservent casus Sedi Apostolicae reservatos. Quare in reservatione episcopali non comprehenduntur nisi casus haeresis vel apostasiae in quibus poenitens ob ignorantiam (n. 570) censuram non incurrerit.

(1) Hujus tenor solet esse : " Absolvendi ab haeresi et apostasia a Fide, et a schismate quocumque, etiam ecclesiasticos, tam saeculares quam regulares : non tamen eos qui ex locis fuerint ubi S. Officium exercetur, nisi in locis Missionum ubi impune grassantur haereses deliquerint, nec illos qui judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint ubi impune grassantur haereses et post judicialem abjurationem, illuc reversi in haeresim fuerint relapsi, et hos in foro conscientiae tantum. "

(2) Ita Card. Vicarius (12 Jul. 1878) Instruct. pro Urbe Romana declaravit excommunicationem hanc incurrere eos " qui, etiamsi animo haeresi non adhaereant, sese vel nomine tenus adscribunt sectae, cujuscumque sit ea nominis, haereticae vel schismatica, quaecumque de causa id fiat. "

II.

Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros eorumdem apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes, necnon libros cujusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos: eosdemque libros retinentes, imprimentes, et quomodolibet defendentes. (1)

587. Scienter. Vox ista, cum in fronte totius sententiae posita sit, afficit non tantum lectionem, sed et tres alias actiones sub censura prohibitas, vid. retentionem, impressionem et defensionem. Itaque ad censuram incurrendam requiritur ut cognoscantur tum prohibitio, tum censura adnexa; excusat vero, saltem probabiliter, quaelibet ignorantia, etiam affectata. (n. 570. II)

Eorumdem apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes. His verbis indicatur prior et praecipua series librorum qui hodie sub censura vetantur. Hi libri debent prae se ferre tres condiciones: prima, ut sint apostatarum vel haeticorum; altera, ut haeresim contineant; tertia, ut eandem propugnent. Hinc non prohibetur sub excommunicatione liber qui haeresim tantum contineat, vel non nisi obiter, paucis et quasi aliud agens defendat (D'Annib. Comm. in h. l.); neque liber qui haeresim quidem propugnet, sed conscriptus sit ab ethnico, Judaeo aliove qui proprie neque haeticus, neque apostata sit. Idem videtur dicendum de libro qui conscriptus esset ab iis qui haeticis vel apostatis crederent, non tamen formaliter haetici vel apostatae essent. Igitur, si quis, antequam legat librum in quo haeresis propugnatur, nescit auctorem esse haeticum vel apostatam, excommunicationem non incurret, nisi ex ipsa lectione manifestum fiat haeresim vel apostasiam pertinaciter propugnari, ideoque auctorem vere haeticum vel apostatam esse.

Libros. Hoc nomine veniunt etiam publicationes periodicae, in fasciculos ligatae, ut declaravit S. Inq. 13 Jan. 1892. (Coll. P. F. n. 1892) Non videntur tamen comprehendi manuscripta vel libelli non periodici molisque tam exiguae ut numquam libri nomine proprie designentur: de quo cfr. Vol. I. n. 454. Idem dicendum de ephemeridibus haeresim propugnantibus, quia nequeunt proprie dici *libri*: quae vox sola in tenore censurae adhibetur. Etenim S. Inq. interrogata: "An scienter legentes ephemerides propugnantes haeresim incurrant excommunicationem

(1) Eundem tenorem servavit Leo XIII in Const. *Officiorum ac munerum* (a. 47), qua novas regulas de prohibitione librorum promulgavit. Cfr. istius Const. explicationem Vol. I. n. 451 seqq.

a. 2. Const. *Apost. Sedis* S. P. speciali modo reservatam „, 21 Apr. 1880 respondit: "Negative. „ Cfr. Penn. Comm. t. II. p. 620.

Necnon libros cujusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos. His verbis determinatur altera series librorum hodie sub censura prohibitorum. In his etiam libris tres debent concurrere condiciones: 1° Ut fuerint prohibiti per Litteras Apostolicas, i. e. per documentum ab ipso R. P. non autem a Congr. Rom. emanatum, seu in forma Bullae, seu in forma Brevis. — 2° Ut in hoc documento libri fuerint expressi *nominatim*, i. e. per proprium titulum. Non comprehenduntur ergo libri qui tantum expresso auctoris nomine damnati sunt: nam, ex usu recepto, non dicuntur nominatim damnati. (Penn. I. p. 126) — 3° Ut damnati fuerint in eodem documento sub poena excommunicationis R. P. reservatae. Hinc a praesenti serie excluduntur libri, etiam nominatim a S. Sede damnati, sed nulla censura adnexa, ex. gr. opus famosi de Lamennais " *Paroles d'un croyant* „ a Gregor. XVI (Encycl. *Singulari nos*, 25 Jun. 1834) reprobatum; vel damnati quidem sub poena excommunicationis, sed nulla addita reservatione. Ratio hujus condicionis, quam communissime ponunt Bullae *Ap. Sedis* interpretes, desumitur ex ejusdem scopo, vid. moderandi censuras, nedum novae addantur vel existentes strictius reserventur. Exemplum librorum in quibus tres istae condiciones verificentur, habes in quibusdam operibus Joann. Nuytz, in Regio Taurinensi Athenaeo olim professoris, quae damnavit Pius IX Brevi *Ad Apostolicas*, 22. Aug. 1851. (Penn. I. c. p. 123)

Legentes, retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes. Quo sensu haec quattuor lege ecclesiastica prohibeantur, dictum est Vol. I. n. 455 seqq. Manifestum est non incurri censuram nisi *grave* peccatum commissum fuerit lectione, retentione, etc.

III.

Schismaticos et eos qui a Romani Pontificis pro tempore existentis oboedientia pertinaciter se subtrahunt vel recedunt.

588. Schismaticos. Hoc nomine, quatenus a sequentibus verbis distinguitur, veniunt ii qui non tantum a R. P., tamquam Ecclesiae capite visibili, separantur, sed coetus ab unitatis centro separatos, ex. gr. ecclesias nationales, constituunt vel ingrediuntur. Hi fere semper adnumerandi sunt haeticis, eo quod aliquam fidei veritatem simul negant, puta primatum Rom. Pontificis, ut Russi schismatici, vel ejusdem infallibile magisterium, ut qui se veteres-catholicos mendaci nomine jactant.

Et eos qui... recedunt. His verbis idem peccatum schismatis seu separationis ab unitate Ecclesiae Catholicae exprimitur, sed clarius indicatur hac censura plecti etiam eos qui nullum coetum separatam constituunt vel ingrediuntur. Ex ipso tenore censurae patet comprehendi eos, qui *Rom. Pont. pro tempore existenti* parere nollent, etiamsi promitterent se ejus successori parituros esse. Non comprehenduntur vero qui, etiam habitualiter, posthabent specialia mandata R. P. eo quod res praescripta iis displicet. Plerique interpretes, ut Avanzini, D'Annib., Ball. P. (in h. l.), censent schismaticos esse catholico-liberales, qui nempe, posthabitis R. P. mandatis, publice se gerunt tamquam ab ejus oboedientia solutos: quod verum esse opinamur si reapse animum pertinacem gerunt detrectandi oboedientiam R. P. in his, quae ad relationes Status cum Ecclesia pertinent. Sed saepius videntur, praepredicium abrepti, mandata S. Sedis tamquam suis placitis contraria violare, fere ut alii neglegunt jejunia, Missam, etc. Cfr. Vol. I. n. 205.

IV.

Omnes et singulos, cujuseunque status, gradus vel condicionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum Concilium appellantes, necnon eos quorum auxilio, consilio et favore appellatum fuerit.

V.

Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos Sedisque Apostolicae Legatos vel Nuncios, aut eos a suis dioecesibus, territoriis, terris seu dominiis ejicientes, necnon ea mandantes seu rata habentes seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

VI

Impedientes directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare, ejusque mandata procurantes, edentes aut auxilium vel favorem praestantes.

589. *Impedientes* ii sunt qui ponunt obstaculum quo reapse fiat ut clericus jurisdictionem suam exercere non possit, sive auctoritate publica pollent, sive non. Hi *directe* impediunt, quando vim, minas, etc., exercent in eum ipsum qui jurisdictione uti velit, et praecise ad obstaculum rei quam is facere intendat, ut ecce si minentur necem episcopo si

beneficium contulerit Osio; *indirecte*, quando obstant in alia re vel in alia persona, veluti si ei necem minentur praetextu *injuriae* sibi illatae; si prohibeant scribas vel alios curiae ecclesiasticae addictos ea obire quae sui muneris sunt. (D'Annib. Comm. n. 58)

Exercitium jurisdictionis ecclesiasticae, sive interni, sive externi fori. Harum vocum significationem habes n. 324. II. Exemplo sint qui impediunt parochum quominus moribundum adeat, confessionem ejus excepturus; qui impediunt executionem rescriptorum S. Sedis; qui Seminaria civili jurisdictioni subjiciunt, etc. *Impedientes* exercitium ordinis huic censurae subjacere negat D'Annib. (n. 56); sed rectius distinguitur inter casus in quibus exercitium ordinis nullam jurisdictionem supponit, ex. gr. si simplex sacerdos a Sacro celebrando impediatur, et casus in quibus jurisdicatio fori interni una cum ordinis potestate exercenda prohibetur, ex. gr. si parochus a celebranda Missa pro grege suo impediatur. (Penn. I. p. 249 seqq.)

Et ad hoc... Particula *et* hic disjunctive pro *vel* sumenda est, ac proinde ad censuram incurrendam sufficit impedire jurisdictionem ecclesiasticam, mediante recursu ad forum saeculare. Ita opinantur omnes hujus Const. interpretes, tum quia novus personarum ordo inducitur, tum quia duae istae partes clare separantur in Bulla Coenae, ex qua praesens censura desumpta est.

Recurrentes ad forum saeculare. Fori saecularis nomine certo veniunt ii qui potestatem judicariam exercent. Quare isti censurae subjacent qui jurisdictionis exercitium impediunt per famosam appellationem *ab abusu*, etiamnum in Gallia usitatam. Verum probabiliter a censura excusantur qui non ad iudices recurrunt, sed ad ceteros magistratus qui *forum* non habent, ut puta praefectos urbium, magistros militum, etc. Praecipuus hujus interpretationis patronus est D'Annib. (n. 60) Alii vero, ex. gr. Pennacchi (I. p. 253), per *forum saeculare* intelligunt quamlibet potestatem saecularem, sive legislativam, sive administrativam, sive judicariam: quia ista verba opponuntur verbis *jurisdictionis ecclesiasticae, sive interni, sive externi fori*, ubi forum profecto designat quamlibet ecclesiasticam potestatem. Atque hanc interpretationem veriore ducimus.

Ejusque mandata procurantes. Probabilius igitur non sufficit recurrere, sed necesse est ut simul mandata fori saecularis reapse procurantur. Quare, si iudex non ad instantiam recurrentis, sed *ex officio* expediat mandatum, recurrens excommunicationem effugiet. (D'Annib. l. c.)

Edentes ii tantum sunt qui mandata fori saecularis condunt, non autem qui ea exscribunt, proclamant, etc.

Aut auxilium vel favorem praestantes. Cfr. dicta n. 586. Juxta